

Любомир СЛОБОДЯН,

здобувач вищої освіти

за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0005-1616-8742>

(© СЛОБОДЯН Л., 2026)

**МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
БЕЗБАР'ЄРНОСТІ В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ І МІСЦЕВИЙ РІВЕНЬ**

У статті проаналізовано стан та механізми впровадження політики безбар'єрності в Україні на регіональному та місцевому рівні; окрема увага надається висвітленню диспропорцій між обласними центрами та сільськими територіальними громадами; з'ясовано, що попри ухвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору до 2030 року, в Україні спостерігається суттєвий розрив між декларативними цілями на центральному рівні та їх практичною реалізацією в регіонах та на місцях, особливо в умовах децентралізації, де відповідальність перекладено на територіальні громади; виявлено, що в Україні відбувається трансформація соціальної парадигми в Україні, де безбар'єрність перестас бути лише питанням наявності пандусів і стає філософією гідності та рівних прав; доведено, що без вирівнювання потенціалів ми ризикуємо отримати країну «пустель» навколо кількох квітучих мегаполісів; показано, що в контексті повномасштабної агресії РФ та зростання кількості ветеранів і цивільних із пораненнями, питання фізичної, сенсорної

та цифрової доступності набуває критичного значення для національної безпеки та соціальної згуртованості; розглянуто європейський досвід створення інклюзивного середовища та запропоновано рекомендації для органів місцевого самоврядування; доведено, що головним показником успіху децентралізації має стати не розмір бюджету громади, а рівень автономії її найвразливіших мешканців; з'ясовано, що сільська безбар'єрність – це не розкіш, а інструмент повернення людського капіталу в громаду, безбар'єрність в умовах децентралізації не може бути реалізованою винятково «згори донизу», оскільки цей процес, потребує поєднання державної стратегії та ініціативи на місцях.

Ключові слова: *безбар'єрність, інклюзія, територіальна децентралізація, територіальні громади, сільські території, універсальний дизайн, маломобільні групи населення, публічне управління та адміністрування.*

Liubomyr SLOBODIAN,

PhD student

(third, educational and research level of higher education),

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0005-1616-8742>

(© SLOBODIAN L., 2026)

**MECHANISMS FOR IMPLEMENTING STATE ACCESSIBILITY
POLICY IN THE CONDITIONS OF TERRITORIAL
DECENTRALIZATION: REGIONAL AND LOCAL LEVEL**

The article analyzes the status and mechanisms of implementing the barrier-free policy in Ukraine at the regional and local levels; special attention is paid to highlighting the disparities between regional centers and rural territorial communities; It was found that despite the adoption of the National

Strategy for Creating a Barrier-Free Space by 2030, there is a significant gap in Ukraine between declarative goals at the central level and their practical implementation in the regions and municipalities, especially in the context of decentralization, where responsibility has been transferred to territorial communities; It has been revealed that a transformation of the social paradigm is taking place in Ukraine, where accessibility ceases to be just a matter of the availability of ramps and becomes a philosophy of dignity and equal rights; it has been proven that without equalization of potentials, we risk getting a country of «deserts» around several flourishing megacities; It is shown that in the context of the full-scale aggression of the Russian Federation and the growing number of veterans and civilians with injuries, the issue of physical, sensory and digital accessibility is becoming critical for national security and social cohesion; the European experience of creating an inclusive environment is considered and recommendations are offered for local governments; that the main indicator of the success of decentralization should not be the size of the community budget, but the level of autonomy of its most vulnerable residents; it was found that rural accessibility is not a luxury, but a tool for returning human capital to the community, accessibility in the context of decentralization cannot be implemented exclusively «top-down», since this process requires a combination of state strategy and local initiative.

Keywords: *barrier-free, inclusion, territorial decentralization, territorial communities, rural areas, universal design, low-mobility population groups, public management and administration.*

Постановка проблеми. Основна проблема сьогодення полягає в інституційній та фінансовій неспроможності багатьох територіальних громад забезпечити базовий рівень інклюзивності. Якщо в обласних центрах існують активні громадські організації та діють пілотні проєкти, то в сільській місцевості «безбар'єрність» часто залишається формальним

поняттям. Існує ризик формування «географічної дискримінації», де рівень доступу громадянина до державних сервісів залежить від місця його проживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом до висвітлення проблематики безбар'єрності в своїх наукових розвідках зверталися О. Акімов, Н. Акімова (розглядають соціально-психологічну безбар'єрність як чинник ефективності державного управління інклюзивною освітою) [1], О. Акімов (досліджує стан впровадження принципів універсального дизайну в систему надання державних послуг як елемент безбар'єрності) [2], О. Деміхов, І. Дегтярьова, Н. Ткаченко, І. Торяник, В. Кротов (досліджують медичний аспект безбар'єрності – доступ до спеціалізованих технологій та реабілітації через державні механізми) [3], І. Лопушинський, Л. Слободян (описують безбар'єрність як державну ідеологію й політику забезпечення рівних прав і можливостей громадян [4] та формування безбар'єрного простору як напрямок державної політики в Україні [6]), І. Лопушинський (вивчає стан забезпечення безбар'єрності в органах публічної влади України як рівної можливості всіх суспільних груп населення) [5], Т. Марусей (описує регіональний аспект безбар'єрності в туризмі та гостинності в умовах сьогодення) [7], А. Помаза-Пономаренко (розглядає безбар'єрність як вектор розвитку системи публічного управління у сфері забезпечення рівних прав громадян) [8], А. Цапенко, О. Гнатюк (досліджують інклюзивність та безбар'єрність публічного простору малого міста в Україні (кейс Гребінки) [12] та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики безбар'єрності на регіональному та місцевому рівні в умовах децентралізації владних повноважень.

Виклад основного матеріалу. Системну державну політику безбар'єрності в Україні започаткував Указ Президента України від 03 грудня 2020 року № 533/2020 «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні» [9]. Цей Указ фактично дав старт розробленню всієї сучасної державної політики безбар'єрності. Головна мета Документа – створення безбар'єрного простору в різних аспектах життя людини та забезпечення рівних можливостей для всіх суспільних груп: для самореалізації та працевлаштування, здобуття освіти, розвитку здібностей та потенціалу [9].

На виконання Указу [9] Уряд України розробив Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затверджену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р [11]. Як зазначається в Документі, безбар'єрність – загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності; безбар'єрність має стати наскрізним принципом державної політики та включатиметься до всіх довгострокових рішень та програм на національному та місцевому рівні [11].

Водночас, науковий аналіз свідчить, що реалізація безбар'єрності на регіональному рівні гальмується трьома чинниками: 1. *Технічний консерватизм*: використання застарілих ДБН при ремонті сільських амбулаторій та шкіл. 2. *Бюджетний пріоритет*: спрямування коштів на «видимі» проекти, замість створення інклюзивної інфраструктури, що сприймається як другорядна. 3. *Відсутність моніторингу*: Формальні звіти про встановлення пандусів (які часто мають кут нахилу 45°), що не відповідають реальним потребам.

У той час, коли в країнах Європейського Союзу безбар'єрність розглядається через призму універсального дизайну. Так, наприклад, скандинавська модель (Швеція, Норвегія) закріплює політику «дизайну для

всіх». Держава субсидує малі громади для переобладнання громадського транспорту та приватних будинків осіб з інвалідністю. Тут ключовим є принцип «соціальної інвестиції» – інклюзивна людина є економічно активною. Інша модель – німецька: це чіткий розподіл повноважень. Муніципалітет не отримує фінансування на дорогу чи будівлю, якщо в проєкті не закладено 100% доступність. Досвід Польщі вирізняється наявністю Програми «Доступність Плюс», що фінансується за рахунок фондів ЄС і фокусується саме на вирівнюванні стандартів життя між містом та селом.

Далі розглянемо регіональні та місцеві особливості впровадження безбар'єрності в Україні. Наукові дослідження останнього часу свідчать, що в Україні безбар'єрність носить «кластерний» характер. Назвемо ці кластери. 1. *Цифрова безбар'єрність*: завдяки додатку «Дія» цей аспект просувається швидше за фізичний, що частково нівелює проблему віддаленості сільських жителів від ЦНАПів. 2. *Фізична доступність*: залишається найслабшою ланкою. Це і незадовільний стан сільських доріг, і відсутність низькопідлогового транспорту між селами та райцентрами, що фактично консервує маломобільні групи всередині їхніх домівок.

Диспропорції між обласними центрами та сільськими громадами торкаються однієї із найгостріших проблем сучасного регіонального розвитку. Якщо розширити цю думку, ми побачимо багаторівневий розрив, що впливає на якість життя мільйонів людей.

Назвемо основні аспекти, через які проявляються ці диспропорції.

1. *Економічний та інвестиційний розрив*. Обласні центри постають «магнітами» для капіталу. Більшість інвестицій зосереджується у містах через розвинену інфраструктуру та доступ до ринків збуту. *Концентрація бізнесу*: у містах розвивається сфера послуг, ІТ та промисловість, тоді як сільські громади часто залишаються монофункціональними (залежними виключно від агросектору). *Податкова база*: через вищі зарплати та більшу

кількість підприємств обласні центри мають значно потужніші бюджети, що дозволяє їм інвестувати у власний розвиток, ще більше збільшуючи відрив.

2. *Демографічна криза та «відтік мізків».* Сільські території стикаються з подвійною проблемою: природним скороченням населення та активною міграцією. *Урбанізація:* молодь та кваліфіковані фахівці переїжджають до обласних центрів у пошуках кращої самореалізації. *Старіння сіл:* у сільських громадах залишається переважно населення похилого віку, що створює надмірне навантаження на соціальну систему при дефіциті робочої сили.

3. *Доступ до публічних та соціальних послуг.* Це сфера, де нерівність відчувається найгостріше. Мешканець обласного центру має вибір, мешканець села – часто змушений погоджуватися на мінімум. *Медицина:* якщо в місті доступна високотехнологічна допомога (діагностичні центри, спеціалізовані клініки), то в селах часто стоїть питання навіть фізичного збереження ФАПів чи амбулаторій. *Освіта:* диспропорція в матеріально-технічному забезпеченні шкіл та доступі до позашкільної освіти (гуртки, секції, мовні курси).

4. *Цифровий та інфраструктурний розрив.* Сучасний світ тримається на мобільності та зв'язку, але тут панує нерівномірність: *Якість доріг:* сполучення між селами та центром громади часто залишається незадовільним, що блокує розвиток малого бізнесу. *Цифрова нерівність:* швидкісний Інтернет та якісний мобільний зв'язок у містах сприймаються як даність, тоді як у віддалених селах це досі може бути проблемою, що обмежує доступ до е-урядування та дистанційної роботи.

Отже, висвітлення цих диспропорцій є критично важливим для державної політики безбар'єрності. Без вирівнювання потенціалів ми ризикуємо отримати країну «пустель» навколо кількох квітучих мегаполісів. Головна мета аналізу цих розривів – не просто констатувати факт, а віднайти інструменти (субвенції, податкові пільги для сільського

бізнесу, розвиток опорних мереж), що зроблять життя в громаді не менш комфортним, ніж у місті.

Щоб подолати прірву між «багатими» містами та «бідними» селами, недостатньо просто дати грошей. Потрібні системні механізми, що створять умови для самостійного зростання громад.

Проаналізуємо конкретні інструменти, що зазвичай використовуються в європейській та українській практиці децентралізації.

1. *Фінансові інструменти вирівнювання.* Оскільки обласні центри мають об'єктивно більшу податкову базу, держава використовує механізми перерозподілу: *Реверсна дотація:* механізм, коли у багатих громад (де надходження ПДФО на одного мешканця перевищують середній показник) вилучається частина коштів до державного бюджету. *Базова дотація:* Ці вилучені кошти спрямовуються біднішим сільським громадам, щоб підтягнути їх рівень фінансової спроможності до мінімально потрібного. *ДФРР* (Державний фонд регіонального розвитку): Це «інвестиційний гаманець». Громади подають проєкти (школи, заводи, очисні споруди), а фонд фінансує їх. Для сіл це шанс реалізувати дорогі об'єкти, на які в місцевому бюджеті збирали б 10 років.

2. *Створення точок економічного зростання.* Сільська громада не виживе лише на дотаціях. Їй потрібен власний бізнес. *Індустріальні парки в громадах:* надання податкових пільг або готових комунікацій для інвесторів, що готові будувати заводи не в обласному центрі, а в області. *Підтримка сімейного фермерства:* створення кооперативів та переробних цехів (молочарні, сушарки, елеватори). Це дозволяє залишати додану вартість у селі, а не просто продавати сировину великим агрохолдингам.

3. *Міжмуніципальне співробітництво (ММС)* Це інструмент, коли кілька невеликих громад об'єднують ресурси для розв'язання спільної проблеми, наприклад, три села не можуть дозволити собі купити сучасне сміттєпереробне обладнання чи пожежну машину. Вони укладають договір,

скидаються грошима і користуються технікою спільно. Це дозволяє сільським територіям отримувати сервіс «міського» рівня за менші гроші.

4. *Розбудова «Опорних мереж».* Щоб не розпорощувати ресурси на застарілу інфраструктуру, створюється мережа якісних точок: *Опорні школи:* замість п'яти маленьких шкіл з пічним опаленням створюється одна сучасна школа з лабораторіями та автобусами (школярі отримують освіту не гіршу за міську). *Центри безпеки:* спільні будівлі, де під одним дахом знаходяться поліція, пожежники та швидка допомога.

5. *Цифровізація як «соціальний ліфт».* Цифрові інструменти здатні фізично стерти кордони між містом і селом: *Розвиток мережі ЦНАПів:* можливість отримати паспорт, довідку чи субсидію у своєму селі, не витрачаючи день на поїздку до обласного центру. *Телемедицина:* консультації з профільними лікарями з Києва чи обласної лікарні через відеозв'язок безпосередньо в сільській амбулаторії.

Далі зупинимося на тому, чому означене виявляється складно впровадити в Україні. На нашу думку, основна перешкода – кадровий голод. Обласні центри перехоплюють кращих управлінців, архітекторів та юристів. Саме тому ключовим інструментом є також інвестиції в «людський капітал» – навчання місцевих лідерів писати гранти та керувати складними проєктами. Коли йдеться про подолання прірви між селом та містом, успіх зазвичай приходиться до тих громад, що перестають очікувати на дотації та розпочинають використовувати свої унікальні ресурси як бізнес-активи.

Наведемо кілька яскравих прикладів того, як громади стають сильнішими за сусідні обласні центри у певних нішах.

1. *Український досвід: Громади-феномени.* Глухівська та Тростянецька громади (Сумщина). До повномасштабного вторгнення ці громади були взірцями того, як невелике місто/село може конкурувати з обласним центром за якістю життя. *Тростянець:* Використав стратегію залучення великого інвестора. Податки від шоколадного гіганта

спрямовували не на «проїдання», а на повну реновацію міської лікарні та створення фестивального руху (фестиваль «Схід-Рок»), що зробило громаду туристичним магнітом. Результат: Люди з Сум їхали до Тростянця лікуватися та розважатися, а не навпаки. *Байковецька громада (Тернопільщина)*. Це одна із найбагатших громад України, що межує з Тернополем. Замість того, щоб стати «спальним районом» обласного центру, вони: залучили велике японське виробництво SEBN (автомобільна проводка), створили власну астрономічну обсерваторію (!) у сільській школі. Урок: Громада довела, що високі технології та інновації в освіті можуть існувати за межами мегаполісів.

2. *Європейський досвід: Розумна спеціалізація. Польща:* Гміна Клещув. Її часто називають «польським Ельдорадо». Це сільська гміна, що стала найбагатшою в країні. Механізм: Громада зробила ставку на енергетику та промислові зони навколо вугільного розрізу та електростанції Бельхатув. Що вони зробили: замість простого збору податків, інвестували в інфраструктуру – безкоштовні аквапарки, сучасні медичні центри та неймовірні дороги. Це змусило спеціалістів із великих міст переїжджати жити в село. *Естонія:* Цифрове село. Естонія фактично ліквідувала поняття «провінції» через повну цифровізацію. Рівність: завдяки системі e-Estonia, мешканець найвіддаленішого хутора має той самий доступ до державних послуг, банків та освіти, що й мешканець Таллінна. Робота: розвиток коворкінгів у сільських районах дозволив «цифровим кочевникам» працювати на глобальні компанії, живучи в екологічно чистому селі.

Показано узагальнено ці переваги в таблиці 1.

Таблиця 1

Чинник	Як він працює
Лідерство	Наявність «голови – менеджера», який мислить категоріями інвестицій, а не прохача субсидій
Нішевість	Громада в себе віднаходить те, чого немає в обласному центрі (наприклад, дешева земля під заводи або унікальний туризм)
Якість послуг	Коли дитячий садочок у селі кращий, ніж у місті, диспропорція зникає, містяни починають мігрувати на село

Джерело: авторська розробка

Подолання диспропорцій можливе також і через модель «Місто-магніт проти Громади-спеціаліста». Обласний центр завжди буде більшим, але сільська громада може бути ефективнішою в конкретній галузі (агropерероблення, логістика, рекреація).

Для подолання бар'єрності на місцях пропонується впровадити такі механізми:

1. *Інституційний рівень*: запровадження посади «уповноваженого з питань безбар'єрності» в кожній територіальній громаді (або покладання цих функцій на заступника голови з чіткими KPI).

2. *Фінансовий рівень*. Це насамперед створення цільових субвенцій з обласного бюджету на інклюзивні проєкти «останньої милі» (облаштування зупинок, підходів до лікарень).

3. *Освітній рівень*: Проведення обов'язкових тренінгів для архітекторів та землевпорядників громад щодо сучасних стандартів ДБН В.2.2-40:2018.

4. *Громадський контроль*: Залучення ветеранських організацій до аудиту доступності об'єктів, що фінансуються з бюджету громади.

І насамкінець. Після завершення російсько-української війни Україна матиме одну з найвищих частот інвалідності серед населення в Європі. Адаптація країни – це єдиний спосіб зберегти людей всередині країни та забезпечити їхнє повернення до цивільного життя. Доступне середовище – це матеріальний доказ поваги держави до своїх захисників. Доступність дозволяє ветеранам і цивільним з пораненнями працювати, платити податки та бути економічно активними. Доступність – це питання національної безпеки, нині вона перестає бути теоретичною концепцією і стає стратегічною потребою для виживання України

Висновки. Безбар'єрність в умовах децентралізації не може бути реалізованою винятково «згори донизу». Це процес, що потребує поєднання державної стратегії та ініціативи на місцях. Головним показником успіху децентралізації має стати не розмір бюджету громади, а рівень автономії її найвразливіших мешканців. Сільська безбар'єрність – це не розкіш, а інструмент повернення людського капіталу в громаду. Безбар'єрність нині – це не «бонус» і не «гуманітарна допомога», а фундаментальний інфраструктурний фундамент, на якому будується повоєнне відновлення України. Це шлях від «виживання» до «життя з гідністю».

Перспективи подальших досліджень. Подальшого вивчення потребує питання економічної ефективності безбар'єрності: як інклюзивна інфраструктура впливає на розвиток локального туризму та малого бізнесу в регіонах. Також актуальним є дослідження адаптації інклюзивних норм до умов відбудови міст, що постраждали внаслідок бойових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімов О. О., Акімова Н. С. Соціально-психологічна безбар'єрність як чинник ефективності державного управління інклюзивною освітою. *Інвестиції : практика та досвід*. 2022. № 3. С. 88-94.

2. Акімов О. О. Впровадження принципів універсального дизайну в систему надання державних послуг як елемент безбар'єрності. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 42-49.

3. Demikhov O., Degtyarova I., Tkachenko N., Torianyk I., Krotov V. Development and implementation of healthcare technologies in the structural-functional model of public administration : bronchopulmonal dysplasia experience. *Bangladesh Journal of Medical Science*. 2022. Vol. 21, No. 02. P. 321-329.

4. Лопушинський І. П. Безбар'єрність як державна ідеологія й політика забезпечення рівних прав і можливостей громадян / І. П. Лопушинський, Л. Я. Слободян. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2023. Вип. 2. С. 36-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2023_2_6.

5. Лопушинський І. П. Забезпечення безбар'єрності в органах публічної влади України як рівної можливості всіх суспільних груп населення. Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні : виклики сьогодення та глобальні імперативи» (м. Хмельницький, 18 травня 2023 року) імені Леоніда Юзькова, Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2023. С. 45-48.

6. Лопушинський І. П., Слободян Л. Я. Формування безбар'єрного простору як напрямок державної політики в Україні. *Публічне управління в Україні: виклики та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27-28 жовтня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 64 с. С. 25-30.

7. Марусей Т. В. Безбар'єрність в туризмі та гостинності в умовах сьогодення : регіональний аспект. *Агросвіт*. 2025. № 8. С. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2025_8_20.

8. Помаза-Пономаренко А. Л. Безбар'єрність як вектор розвитку системи публічного управління у сфері забезпечення рівних прав громадян. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 5. С. 42-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnchpu_2023_5_9.

9. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні : Указ Президента України від 03 грудня 2020 року № 533/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>.

10. Про затвердження плану заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2025 № 374-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2025-%D1%80#Text>.

11. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

12. Цапенко А. В. Інклюзивність та безбар'єрність публічного простору малого міста в Україні (кейс Гребінки) / А. В. Цапенко, О. М. Гнатюк. *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*. 2025. Вип. 6 (1). С. 112-121. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2025_6\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2025_6(1)_15).

REFERENCES

1. Akimov, O. O., Akimova, N. S. (2022). Sotsialno-psykholohichna bezbariarnist yak chynnyk efektyvnosti derzhavnoho upravlinnia inkluzyvnoiu osvitoiu [Socio-psychological barrier-freeness as a factor in the effectiveness of public management of inclusive education]. *Investytsii : praktyka ta dosvid*, 3, 88-94. [in Ukrainian]

2. Akimov, O. O. (2022). Vprovadzhennia pryntsyviv universalnoho dyzainu v systemu nadannia derzhavnykh posluh yak element bezbariarnosti

[Introduction of universal design principles into the system of providing public services as an element of barrier-free access]. *Ekonomika ta derzhava*, 5, 42-49. [in Ukrainian]

3. Demikhov, O., Degtyarova, I., Tkachenko, N., Torianyuk, I., Krotov, V. (2022). Development and implementation of healthcare technologies in the structural-functional model of public administration : bronchopulmonal dysplasia experience. *Bangladesh Journal of Medical Science*, 21, 02, 321-329. [in Ukrainian]

4. Lopushynskiy, I. P., Slobodian, L. Ya. (2023). Bezbariernist yak derzhavna ideolohiia y polityka zabezpechennia rivnykh prav i mozhlyvostei hromadian [Barrier-free as a state ideology and policy for ensuring equal rights and opportunities for citizens]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii : Derzhavne upravlinnia*, 2, 36-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2023_2_6. [in Ukrainian]

5. Lopushynskiy, I. P. (2023). Zabezpechennia bezbariernosti v orhanakh publichnoi vlady Ukrainy yak rivnoi mozhlyvosti vsikh suspilnykh hrup naseleattia [Ensuring barrier-free access in public authorities of Ukraine as an equal opportunity for all social groups of the population]. Zbirnyk tez II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «*Publichne upravlinnia v Ukraini : vyklyky sohodennia ta hlobalni imperatyvy*» (m. Khmelnytskyi, 18 travnia 2023 roku) imeni Leonida Yuzkova, Khmelnytskyi : Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava, 45-48 [in Ukrainian].

6. Lopushynskiy, I. P., Slobodian, L. Ya. (2023). Formuvannia bezbariernoho prostoru yak napriamok derzhavnoi polityky v Ukraini [Formation of a barrier-free space as a direction of state policy in Ukraine]. *Publichne upravlinnia v Ukraini : vyklyky ta perspektyvy : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, m. Zaporizhzhia, 27-28 zhovtnia 2023 r. Lviv – Torun : Liha-Pres, 25-30. [in Ukrainian]

7. Marusei, T. V. (2025). Bezbariernist v turyzmi ta hostynnosti v umovakh sohodennia: rehionalnyi aspekt [Accessibility in tourism and hospitality in today's conditions: a regional aspect]. *Ahrosvit*, 8, 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2025_8_20. [in Ukrainian]

8. Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2023). Bezbariernist yak vektor rozvytku systemy publichnoho upravlinnia u sferi zabezpechennia rivnykh prav hromadian [Barrier-free as a vector for the development of the public administration system in the field of ensuring equal rights of citizens]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 5, 42-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnchpu_2023_5_9. [in Ukrainian]

9. Pro zabezpechennia stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 03 hrudnia 2020 roku № 533/2020 [On ensuring the creation of a barrier-free space in Ukraine : Decree of the President of Ukraine dated December 3, No. 533/2020]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>. [in Ukrainian]

10. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv na 2025-2026 roky z realizatsii Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku [On approval of the action plan for 2025-2026 for the implementation of the National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine for the period until 2030] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 bereznia. № 374-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2025-%D1%80#Text>. [in Ukrainian]

11. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku [On approval of the National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine for the Period Until 2030] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid vid 14 kvitnia 2021 r. № 366-r URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>. [in Ukrainian]

12. Tsapenko, A. V., Hnatiuk, O. M. (2025). Inkluzyvnist ta bezbariernist publichnoho prostoru maloho mista v Ukraini (keis Hrebinky) [Inclusivity and barrier-free public space of a small town in Ukraine (Hrebinka case)]. *Konstruktivna heohrafiia ta ratsionalne vykorystannia pryrodnykh resursiv*, 6 (1), 112-121. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2025_6\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/cgrunr_2025_6(1)_15). [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 07.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026